

Център за семиотични и културни изследвания

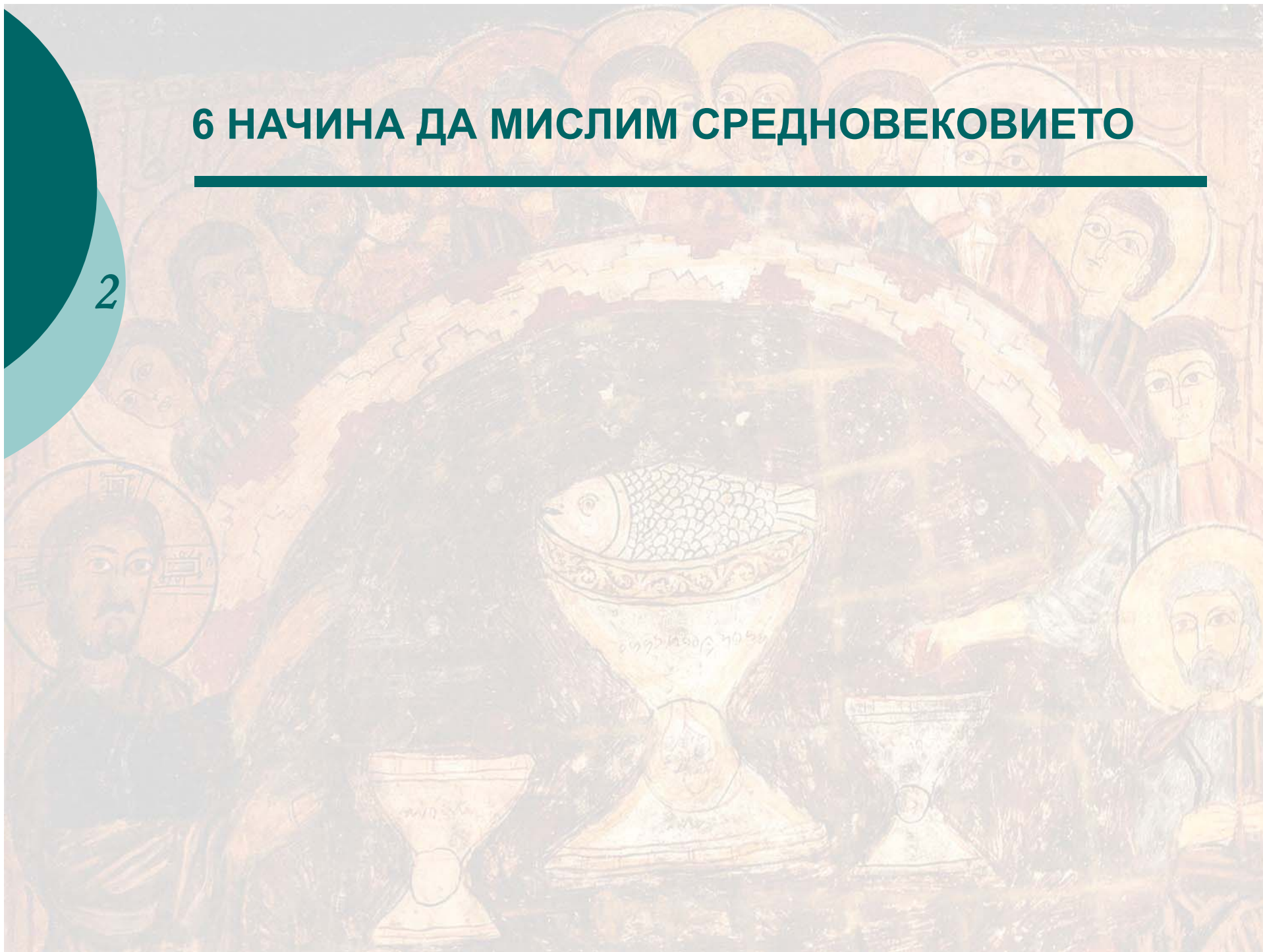
eБИБЛИОТЕКА

ШЕСТ НАЧИНА ДА МИСЛИМ

СРЕДНОВЕКОВИЕТО

6 НАЧИНА ДА МИСЛИМ СРЕДНОВЕКОВИЕТО

2

6 НАЧИНА ДА МИСЛИМ СРЕДНОВЕКОВИЕТО

3

Ако перифразираме Умберто Еко, различните начини, чрез които копнеем/сънуваме (*dreaming*) Средновековието, се дължат както на нашето *разбиране* за него, така и на нашият *избор* на Средновековие. Затова тук ще привлека шестима автори, които предлагат своя гледна точка към Средновековието. В някои аспекти гледните точки се пресичат, в други се разминават осезателно. Бихме могли да типологизираме. При всички случаи, погледнато през техните възгледи, Средновековието изглежда различно, а мечтите и сънищата са във всички посоки. В един от своите романи Умберто Еко дава и фигура за подобно четене: Аристотеловият далекоглед. Задвижваш механизма на гледане през трудовете на льо Гоф и откриваш един вид Средновековие (едно разбиране за него); отново задвижваш през трудовете на Зенк, появилото се Средновековие е различно. Упражняването в стил Куросава може да премине през Шмит, Цимерман и дори през „История на изкуството“ на Джансън и Джансън. Нека го последваме.

6 НАЧИНА ДА МИСЛИМ СРЕДНОВЕКОВИЕТО

1. УМБЕРТО ЕКО: СРЕДНОВЕКОВИЕТО КАТО СЪН ЗА ЩАСТИЕ

Умберто Еко – все пак това е любимият му период – приканва да **бъдем щедри към Средновековието и да открием неговата множественост**. Към посочените от него начини можем да добавяме, тоест можем да открием повече от десет начина да *сънуваме* Средновековието, но вътре в посочените от него начини можем и да разпознаваме – можем например да открием позициите на льо Гоф, на Зенк, на Шмит, на Цимерман. В този смисъл **позицията на Умберто Еко е метапозиция**, надредна в смисъла, че не може да бъде положен едновременно до останалите четирима. Той сякаш дава на Средновековието онова, което Пиер Абелар дава в прочутата си книга “Sic et non” на тълкуванието на библейския текст, а именно – неговата многозначност; привидна амбивалентност (дори поливалентност), зад която се крият множество примамливи за изследователя светове.

6 НАЧИНА ДА МИСЛИМ СРЕДНОВЕКОВИЕТО

2. ЖАК ЛЬО ГОФ: СРЕДНОВЕКОВИЕТО КАТО DARK AGE

Осланяйки се на труда на историци, архивисти, археолози и филолози през изтеклия век и половина, Жак льо Гоф очертава пред нас едно **умерено бъдещо възторг Средновековие**. Но не онова Средновековие на благородници, разкривано от традиционната историография и вдъхновило „Златната легенда“ на средновековната епоха, а едно общество на средновековния Запад, което се доближава до примитивните общества със забавените темпове на своя колективен живот; общество, което се променя много бавно и което живее по-добре във фолклора, отколкото в историята. **Средновековието на льо Гоф е епоха на глад, епидемии, жестокост, грубост, а не Средновековие на възвишени химни, великолепни катедрали и обаятелни светци – за него те са изключения, а не ежедневие.**

6 НАЧИНА ДА МИСЛИМ СРЕДНОВЕКОВИЕТО

3. ЖАН-КЛОД ШМИТ: РИТЪМЪТ НА СРЕДНОВЕКОВИЕТО

За да разберем Средновековието, трябва да уловим неговия ритъм – от символната жестовост на ръката и тялото (няма по-жестова епоха) до опустошителната стихия на черната смърт. За целта Жан-Клод Шмит предлага подхода на *напречната история*: в различни моменти от един дълъг исторически период прави разрези, които пресичат и свързват множество пластове от социалната, културната и идеологическата действителност, като всички са движени от различни ритми, които влизат в съзвучие и противоречие. Всички тези ритми се съгласуват по един изумителен начин: григорианското пеене, изучаването на схоластиката, краската служба на коронацията, поклонничеството в Светите земи, римският Юбилей и т.н. Всички те заедно образуват това, което можем да наречем **ритмичен стил на дадена епоха, в случая на Средновековието.**

6 НАЧИНА ДА МИСЛИМ СРЕДНОВЕКОВИЕТО

4. МИШЕЛ ЦИМЕРМАН: РЕАБИЛИТАЦИЯ НА СРЕДНОВЕКОВИЕТО

Цимерман предлага комплексен поглед към Средновековието, чрез който да се проследи разлома в рецепцията на Средновековието, сложните отношения между държавата и църквата, възникването на днешната европейска идентичност. В разбирането на Еко Средновековието при него е както **романтично**, така и на **националната идентичност**, но и на **традицията**. Италианските хуманисти по време на Ренесанса определят първи Средновековието и като название, и като трагично усещане, че то за тях е дълбоко и трайно откъсване от Античността. Романтизмът реабилитира тази представа до степен, че днес интересът към Средновековието подхранва огромен брой докторски дисертации. Тук се формират нациите, религиозните разслоения, езиковите граници, дори образът на интелектуалеца.

6 НАЧИНА ДА МИСЛИМ СРЕДНОВЕКОВИЕТО

5. МИШЕЛ ЗЕНК: РОМАНТИЧНОТО СРЕДНОВЕКОВИЕ

8 Средновековието на Мишел Зенк е онова Средновековие, което Еко определя като романтично: епоха на поеми, романи, песни, легенди. Средновековие на замъци и гори, принцеси, рицари, чудовища, чудеса и приключения – всичко, което и до днес подхранва нашето въображение... Словото на трубадура или за куртоазната любов от това Средновековие могат да ни накарат да мечтаем. Между това Средновековие и античната литература няма пропаст, то е просто друг език за идеалното – език, който се възприема с лекота и писмено, но и устно, защото създава свят, който копнее да бъде слушан; свят, в който има Глас. Легендарните сюжети от това Средновековие са живи до днес: любовта на Тристан и Изолда оживява в различни вариации в десетки разпознаваеми сюжетни схеми, търсенето на Светия Граал пулсира между Монти Пайтън и „светата кръв“ на Бейджънт и Лий, а „Роман за розата“ оживява по неочакван начин в „Името на розата“ на Еко.

6 НАЧИНА ДА МИСЛИМ СРЕДНОВЕКОВИЕТО

6. Х. У. ДЖАНСЪН: УСЕЩАНЕ ЗА СРЕДНОВЕКОВИЕ

9

Както и предходните големи цивилизации, Средновековието на Х. У. Джансън има свой характерен знак: **готическата катедрала**. При всички случаи тя ще се намира някъде на север от Алпите и ако излеем кофа с вода пред катедралата, която сме избрали, тази вода в крайна сметка ще се влее по-скоро в Ламанша, отколкото в Средиземно море. Това е и най-важният според Джансън факт за Средновековието – **центърът на европейската цивилизация се премества там, където са били северните граници на римския свят. Средиземно море, което векове наред обединява земите около бреговете си, се превръща в гранична зона. [...]** Хората от Средновековието не са осъзнавали, че принадлежат към епоха, различна от класическата античност. За тях миналото е разделено преди и след раждането на Христа. **Ренесансът е започнал, когато хората осъзнали, че вече не живеят в Средновековието.**

6 НАЧИНА ДА МИСЛИМ СРЕДНОВЕКОВИЕТО

10

Център за семиотични и културни изследвания

Презентацията е с образователна цел и е предназначена за студентите от НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, които изучават модул „Световна култура“.